

անոնց օրինակաւ կը խոնարհին , կը ճնշուին , կը հպտտակին : Ի՛նչ որ է ազան դպրոցի մէջ , նոյն է մարդն այս աշխարհիս մէջ՝ որ դպրոցին ընդարձակն է : Ուստի մարդը՝ որ կառավարելու , շարժելու , հանդարտեցնելու համար ստեղծուած է , շատ քիչ է թուով , այնչափ շատ չէ , որ երեւելի պատմիչ մը Փաղղիոյ առաջին սահմանադիր ժողովոյն ամենէն մեծ սխալմունքը կը համարի այն օրէնքը՝ որ անձնութեամբ ժողովոյն անդամները վերընտրելի ըլլալէ կը դադրեցնէր առաջին անդամներն համար , վասն զի ինչ չափ ալ հարուստ ըլլայ աղդ մը տաղանդաւոր գրուիներով , ոչ երբէք ութ հարիւր հազար հոգի առաջին աստիճանի հանճար կրնայ ցուցնել : Ուստի անոնք որ ինկած Հոյ աղգին , որուն դաստիարակութեան գրքեր , դպրոցներ , վարդապետանոցներ , վարժապետանոցներ և յաւաքու գիմնութեան ամեն գործիք կը պակսին , ինչ որ աչքի կ'երեւայ , տաղանդ , հանճար , առաքինութիւն , ուսմունք , կը բամբասան , կը զրպարտեն և արհամարհ կը ցուցնեն , այն անոնք մեծ դատաւարութեան արժանի են :

Անոնք ապագային մէջ այնչափ պէտք է արհամարուին ինչ չափ իրենց սիրար արհամարհ է , ինչ չափ իրենց տաղանդը պղտիկ է , ինչ չափ իրենց ուզին փոքրիկ է . վասն զի իրենք գիտեն թէ աղգին մէջ՝ ի բաց առեալ քանի մը պաշտօններ՝ ամենքն ալ ձրի են . ուստի ձրի աշխատիլ յօգուտ աղգին և ձրի նախատուիլ , իրենց անձնական պատիւը , համբաւը ամեն օր անպիտան ձեռքերու մէջ խաղաղիկ տեսնել , համբերել եւ յարատեւել , ոչ է տըւեալ ամեն անձնուէր առաքինութե . նա որ համբերութիւն քարոզեց , աւսարդ և չղջբորթ ծառային՝ որ իրեն

ձեռք վերցնել համարձակեցաւ , « Թէ որ ճշմարտաբար կը խօսիմ ինչու կը դարնես » հարցուց : Եւ որովհետեւ այդ գերբնական առաքինութիւնը շատ հաղուագիւտ է , անոնք՝ որ աղգային գործերը զոռելի կ'ընեն և ըրին կաւրող անձանց , որպէս զի իրենց պէս անպիտաններու տեղ բանան , ընտանի թշնամի անուշիկն արժանի են : Իսկ անոնք որ բրածնին և լսածնին չգիտնուլով՝ գիտութեամբ իրենց չբմեղս կը համարին , Քրիստոսի պէս ժողովրդեան շուն ենք և հաշիւ մեր պարտաքնն է կ'ըսեն և կը հաշին , և ազէտ կոյր ժողովուրդ մը կը գանեն որ իրենց յիմար դրօշակին կը հետեւի , ամեն գիմացը ելողը կը խորտակէ , անոնց համար կարելի է եւ պէտք է ըսել , « Տէր , թող գոցա զի ոչ գիտեն զինչ գործեն » : Մենք չենք կարծեր , մանաւանդ թէ մեր կարծիքն է աղգին օգտին համար դատաստանի ենթարկել սանձելու համար այդ ապերաստան լեզուները , ջախջախելու համար այդ թունալից կղակները , որոնց օգուտը շատ քիչ է՝ եղած վնասին հետ բողբատմամբ : Վասն զի արդէն աղգին կառավարութեան միջոցները տկար , անկարգութիւն և ագիտութիւն դրացեալ , եւ օտարն ու օտարացեալ աղգին փարախը յամենուստ կը պաշարեն , և տաղտկութիւն այնչափ սատիկ է ներսը , որ աս վիճակն եթէ երկարի՝ փարախը թափուր և ամայի պիտի մնայ :

ԾԵՐԵՆՑ

ԱՍՏՈՒԱԾ

(Նախին Ժիւստիոյ-Թեան քաղաքացի) :

Աստուծոյ գոյութիւնը հաստատուած է բոլոր աղգայն փառանու-

Թեամբ : Բայց կենդանեաց մէջ մի միայն մարդն է որ ունի քանի մը ծառնոթութիւն Աստուածութեան վերայ . և բովանդակ մարդկութեան մէջ չկայ երբէք այն աստիճան վայրենի ժողովուրդ մը , որ չճանաչէ Աստուծոյ գոյութեան կարեւորութիւնն , թէ և չունենայ ստոյգ գաղտնիար նորա բընութեան վերայ : Արդ՝ որովհետեւ ամեն բանի մէջ բոլոր ազդաց հաստատուն միահաւանութիւնը գրեթէ բընութեան լեզուն և ճշմարտութեան վիայութիւնն է , պէտք է խոստովանիլ ուրեմն որ կայ մի Աստուած :

Աստուծոյ գոյութեան ընդդէմ՝ թէ մտադիւրութեամբ և թէ կարծեօք խօսելուն մէջ միշտ անպատկառութի և ամբարշտութիւն կայ : Ահա այս պատճառաւ էր որ Պրոթակոր՝ իւր ժամանակի անուանի տփեսասուն , երբ յատուկ հեղինակութեամբ մը Աստուծոյ գոյութիւնը կ'ուրանար , Աթենացւոյ ձեռամբ արքորեցաւ իւր հայրենիքէն և տէրութեան սահմանէն , և իւր հեղինակութիւնքն հրապարակաւ յաճիւն դարձան : Կը պատմուի նա և որ մէկ տաղանդ արծաթ խոստացած էր զայն սպանողին : Ահա այսպէս Աստուծոյ գոյութեան վերայ պարզ կասկածն իսկ չկարաց զերծ մընալ պատուհասէն :

Ինչ աստիճանի անմիտ պէտք է լինի նա , որ իւր աչքերն յերկինս ամբառնալով տակաւին չհամողուի թէ կայ մի Աստուած : Բնութեան մէն մի հրաշակիքն կը հաստատեն Նորա գոյութիւնը , եւ կ'արայցուցանեն մեզ որ կայ միակ Աստուած՝ կարող և արժանաւոր ճարտարապետ հրաշակերտից և վարիչ այնպիսի սքանչելի կարգադրութեան :

Աստուած իւր էութեամբը զերծ է ամեն տեսակ պատճառանքներէ , և

այս առթիւ ահա՛ արձանագրուած էր ի հնումն Սախի (1) հին տաճարի մը գրան վերայ , հետեւեալ խիստ նշանաւոր խօսքերն . « Ես եմ՝ որ էրն , էն եւ լինիցի . ոչ օք երբէք կարաց բօղարկել վիս . իմ յառաջ բերած արդիւնքն Արեգակն է » : Այսպէս նա և երբ Հիերոն բռնակալն՝ հարցուց հըմուտ փիլիսոփայ եւ հաճելի բանաստեղծ՝ Սիմոնիսին թէ՛ ի՞նչ է Աստուած , նա մի օր ժամանակամիջոց պահանջեց խորհելու : Մի և նոյն հարցումն ուղղեց նա հետեւեալ օրն , բայց այս անգամ երկու օր ժամանակամիջոց պահանջուեցաւ , և այսպէս քանի որ բռնաւորն կը կրկնէր հարցումն , Սիմոնիս կը կրկնատուէր ժամանակի քանակութիւնն . վերջապէս Հիերոն զարմանալով հարցուց սոյն յետաձգման պատճառն . « Որովհետեւ , ասաց , քանի ես կը մտածեմ՝ նորա վերայ , այնչափ նուազ տեղեկութիւն ունենալս կը զգամ » :

Մենք չեմք կարող կատարելապէս խօսիլ Աստուածութեան վերայ , եթէ նա ինքն չմատակարարէ մեզ լոյս . որովհետեւ նա՛ ինչպէս աղբիւր է բարութեան նոյնպէս և աղբիւր լուսոյ : Բանաւորութիւնը մի միայն մեզ կը ծանուցանէ թէ Աստուծոյ բնութիւնը գերահրաշ է եւ ամենակատարեալ : Վերջապէս , մենք այսչափ դաղափար միայն կարող եմք ունենալ Աստուծոյ վերայ , որ նա է հոգի անխառն եւ ամբիժ , տեսող և գիտակ ամենայնի եւ շարժիչ ամենայն իրաց : Ուրեմն ի՞նչ զանազանութիւն կայ Աստուծոյ և մեր բնութեան մէջ : Մեր ամենագլխաւոր մասն հոգին է , Աստուած բովանդակապէս հոգի է եւ մի միայն իմաստութիւն և բան : Նա անտես է և մի միայն մտօք կ'ըմբռնի :

(1) Սախի է քաղաք Եգիպտոսի :

Մենք ուրիշ ինչ գաղափար կարող եմք ունենալ Աստուծոյ վերայ, և թէ ո՛չ թէ՛ նա է յաւիտենական էակ: Բնութիւնը որ ուսոյց մեզ թէ կայ մի Աստուած, ընդ նմին դրաւ մեր մէջ Նորա յաւիտենականութեան և երանութեան հաւատն: Երբ հարց ուեցաւ օր մի Թաղէսին թէ՛ ինչ է Աստուած. պատասխանեց «Որ չունի ո՛չ սկիզբն և ո՛չ վախճանն»:

Աստուած կը տեսնէ ամենայն ինչ և կ'առաջնորդէ ամենեցուն. նա կը կառավարէ տիեզերքն եւ կը հսկէ մարդկային ամեն իրոց վերայ թէ իրենց ամբողջութեան և թէ առանձինքն հանգամանաց մէջ: Ուր որ դառնաք պիտի գտնաք Աստուած մի, որ զձեզ կը գիտէ, չկայ ոչ ինչ որ անկից դուրս լինի. նա կը լիացուցանէ ամենայն ինչ զոր ստեղծած է: Այն ամեն բարիքն, զորս Նա ստեղծած է ՚ի պէտս մարդկան, ինչպէս են լոյսը՝ զոր կը վայելեմք, օդն՝ զոր կը շնչեմք, Նորա՝ մեզ շնորհած պարգեւներն են: Պէտք է հաստատապէս դնել ՚ի մտի որ Աստուած՝ Տէր և նախախնամող է ամենայնի. որ իւր իմաստութիւնն և զօրութիւնը աշխարհի վերայ ամեն գիպաց մէջ յառաջաւորէ: Նա կը կարգայ մեր հոգւոյ մէջ եղածն, և կ'ընտրէ չարերն ու բարիները: Եթէ մենք լաւ վերահասու եղած եմք այս ճշմարտութեանց, յաւիտենական վրիժուոյ երկիւղն պէտք է հեռացնէ զմեզ ՚ի մեղաց: Որովհետեւ այն մարդը, որ կը հաւատայ թէ Աստուած ամենատես է, բնաւ չպէտք է մեղանչէ ո՛չ ՚ի խաւարի և ո՛չ ՚ի տււրնեան:

Երբ Թաղէսի հարցուեցաւ թէ՛ արդեօք կարելի է որ Աստուած չգիտնայ մեր գործքերն. «Եւ ո՛չ իսկ մեր խոր հուրդներն» պատասխանեց փիլիսո-

փայն: Այս պատասխանը դաս մ'է, որ կ'ուսուցանէ մեզ թէ՛ սրտուական եւք մենք հսկել մեր հոգւոյ սրբութեան ինչպէս մեր ձեռաց. որովհետեւ Աստուած տկանատես վկայ է նոյն իսկ մեր ամենածածուկ խորհրդոց. մի և նոյնն ասոյց Սեքստոս Պիլթագորեան. «Երբ դուք անիրաւութիւն կը գործէք՝ Աստուած կը տեսնէ, նա կը տեսնէ նոյնպէս երբ դուք շայն կը մերժէք»:

Պատուաւոր մարդը լի է կրօնիւ, և այս պատճառ է որ նա կը վիճանի ամեն սրտաւհարաց. նա գիտէ որ ատոնք արդիւնք են հրամանի Տեսառն, որով կառավարուած է ամենայն ինչ: Վերցուցէք Աստուածային պաշտամունքն, և ահա՛ չպիտի մնայ ո՛չ հաւատարմութիւն, ո՛չ ընկերականութիւն, ոչ արդարութիւն՝ այս գերաւ պանծ առաքինութիւնն: Աստուծոյ ամենէն աւելի արժանաւոր պաշտօնը, ամբիժ անստգիւտ և անարատ հոգւոյ մը յորդանքն է, անմեղ հոգի մը Աստուծոյ ամենէն աւելի հաճոյ սրբաւ վայր մ'է: Երբ Սփրտտես իւր աղքատութեան համեմատ զո՛հ կը մատուցանէր, բնաւ չէր կարծեր որ իւր նուիրատութիւնն նուազ արժանիք ունենայ քան զոր ընչեղք առատութեամբ կը նուիրէին: Վասն զի, կ'ասէր նա, արժանիքը Աստուծոյ մեծաւ մեծ զոհեր ընելու վերայ չէ, որովհետեւ չարերն հաաարակօրէն աւելի մեծատուն լինելով պիտի կարծուէր թէ անոնց պաշտամունքն աւելի հաճոյ պիտի լինի Աստուծոյ:

Հին Հռովմայեցիք կը մատուցանէին Աստուածութեան աւելի բարեպաշտական քան շքեղ պատարագներ: Որչափ իրենց պաշտամունքն պարզ էր, այնչափ իրենց ուխտն զօրաւոր եւ արդիւնաւոր էր: Նորա մի միայն ի-

բենյ սեզանի երեխայիքն կը նստիւրեն տիւրով և աղիւ հանդերձ : Առկիտ Պասկիսո, Սամիսայոյ գէտ պատե-
րազմ քանակէ յատալ, ուխտեց Ա-
րամազդայ տաշտ մի գինի, եթէ յազ-
թանակն իրեն տայ : Արբազործեալ ա-
մենայարգի արձաններն հողէ շինուած
էին, և չէին շիներ նորա ոչ ոսկիէ և
ոչ արծաթէ. և Հռովմ բնաւ առիթ
չունեցաւ ամբաստանել զանոնք, որք
այս եղանակաւ կը պաշտէին չատու-
ռածներն : Արաշէտեւ Արամազդ տ-
ւելի քաւիչ և ձեռնառու կը թուէր լի-
նել երբ իւր արձանը կաւեղէն շինուէր
քան ոսկեղէն : Տաճարներու մէջ հա-
ռարակութեան մեծարանաց համար
գրուած արձաններն լոկ փայտէ կամ
հողէ շինուած էին, մինչև Ասիոյ աշ-
խարհակալութեան ժամանակն :

(Շարահանիւն) :

Թարգ. Ի Դալ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆԻՔ

Անցեալ ամսոյն վերջերք քաղաքս
հասաւ Ռուսոյ Գամասրոսի Հիւպա-
տոս Պ. Եօղէֆօվիչը՝ այս տեղի Հիւ-
պատոսի փոխանորդութեան պաշտո-
նը վարելու. եւ ամսոյս 1 ին Հիւպա-
տոսը պաշտօնական այցելութեան գը-
նացին : Հետեւեալ օրը՝ ինքն եւս փա-
խադարձ այցելութեան գնաց : Նոյն
օրը մեկնեցաւ տեղոյս հիւպատոս Պ.
Քոմէվնիքով պաշտօնական գործերու
պատճառաւ. դէպ ի Պօլիս ուղեւորե-
լու :

Ամսոյս 8 ին Օմարի մզկիթին մէջ
երբ 16 բանւորք մէկ կտոր տախտա-
կի վերայ կայնած կ'աշխատէին, յան-
կարձ տախտակը կտորելով, բանւորք
իրարու վերայ կիյնան. ասոնցմէ մին
որ ամենուն տակը մնացած էր, ստու-
տիկ խորտակուելով 3 օրէն յետոյ մե-
ռաւ :

— 10 ին Տեղացի Օմար Պաշէկի տ-
նուն տաճիկ մը այս տարուայ ցորենի
օլութեան պատճառաւ հրեայի մը

հետ ընկերութիւն ընելով մի քանի
անգամ քաղաքս ջրմաններէն ցորեն
բերելով երբ գործը յաջող կը տեսնէ
մեծ գումարով ցորեն կ'առնէ, բայց
բարեբաղդաբար ցորեն առած օրը,
մինչդեռ չափը 5' զուշ կ'արժէր, 28
զուշի իջաւ. և որովհետեւ հաշիւը ը-
նելով 300 լիրայի մօտ վնաս մը կար ի-
րեն համար, մեծ մտաւտանջութեան
մէջ կ'ընկղմի. այսպէս միջեւ երեկոյ
տանջուելով գիշերուան ժամը 1 ին
տան սանտուխէն վար իջեւելու ժամա-
նակ, կաթուածահար լինելով կը գլու-
րի ու կը մեռնի :

Ընչաքաղցութիւնը սասանկ սրչտի
դոհեր ունի արդեօք . . . :

— 15 ին Գերմանացի երկու գաղ-
թական երիտասարդք երբ Ըրթաս
(Եփրատ) ըստած գիւղը նստած կը
զուարճանային, խոսիւթիւն մը ծաղե-
լով իրենց մէջ և մին սաստիկ արբած
լինելով զանակով իւր ընկերոջ կը զար-
նէ : Թէ և հարուածը վտանգաւոր էր,
բայց չուտով գորման տանելով, վը-
տանգին առաջքը կ'առնուի :

Ահաւասիկ շուտաութեան պար-
գեւած երեւելի հեշտութիւններէն մին . . . :

— 21 ին Զմիւռնացի Յոյն վաճա-
ռական մը որ երկար առնէն ի վեր
ոյս տեղ վաճառականութեան կը պա-
րապէր, վերջին տարիներս գործե-
րուն շարունակ ձախորդութեան պատ-
ճառաւ այն առտիճանի չքաւորու-
թեան մէջ կիյնայ, որ այս տարի չէր
կարող խանութի վարձքն անգամ վը-
ճարել, որով եւ կալուածատեր Յու-
նաց վանքը ստիպուեցաւ զինքն խա-
նութէն հանել : Յիշեալ վաճառակա-
նը յուսահատած վերջին հրաժեշտը
տալով իւր ամուսնոյն և նորասի դա-
ւակաց և միանգամայն իւր ընկի վեր-
ջին մնացորդը երեքական դահեկան
բաժնելով, հեռիոտս դէպի Երիթով
կ'ուղեւորի եւ 3 ժամու ճանապարհ
երթալէն յետոյ կ'իյնայ կը մեռնի : Գիւ-
ղացի անյորդները դիակը ճանապար-
հին վերայ գանկով քաղաքս բերին :